

можна було досягнути ідеалу державної самостійності. Також він зазначав, що: «Фактично ідея Соборної України була фразою, якою користувалися для святочних промов, декларацій і з якої не уміли і не хотіли витягнути обов'язуючі логічних наслідків. Стратегія національної боротьби, як і боротьби військової, вимагає бити в першу чергу по головному ворогові, а з другорядним потім можна раду дати. В своїй діяльності я керувався думкою, що таким ворогом була, є і буде Московщина. Це ясно кожному, не засліпленому місцевим патріотизмом» [3]. Ці роздуми поділяв відомий галицький громадсько-політичний діяч, секретар Бойової управи УСС Д. Катамай. Він стверджував, що на той час, єдиним шляхом до вибудовування соборної та незалежної Української Держави було об'єднання з поляками для перемоги над більшовиками, на що були категорично незгодні керівники ЗУНР.

Отже, з вищезазначеного випливають наступні висновки:

1. При об'єднанні двох держав зіграв свою роль тривалий поділ єдиного народу кордонами двох сусідніх імперій;

2. Активний патріотично-налаштований прошарок населення був надто відмінним за своїм складом в ЗУНР та УНР. Тобто, в УНР основною рушійною силою були молоді люди, які в силу свого віку, обставин за яких формувався їх світогляд та політичної ситуації в державі на той момент і з її соціалістичними ідеями, а в ЗУНР – інтелігенція, що вже хоч і мала досвід в політичних іграх, проте була не менш радикально налаштована по відношенню до своїх найближчих опонентів.

3. Внаслідок зазначених розбіжностей, Об'єднана Українська Держава так і не змогла визначити для себе основні пріоритети діяльності, в тому числі і визначитись із тим хто є страшнішим для неї на той час ворогом. Наддніпрянці бачили ворогом лише росіян, в той час як поляки для них були чимось далеким, і навпаки з боку ЗУНР. Тому, сторони так і не дійшли спільної думки і до самого кінця «перетягували ковдру» на себе.

Проте, не дивлячись на всі ці відмінності лідери українських держав дійшли згоди про об'єднання, що беззаперечно стало найбільшим досягненням того часу для українців сьогодення. Адже саме розуміння ними того, що ми є одним народом утвердило розуміння цього їхніми нащадками.

Список використаної літератури:

1. Ковальова О. Акт злуки УНР та ЗУНР: великі надії та сумна реальність [Електронний ресурс] / Ольга Ковальова // Кореспондент. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://blogs.korrespondent.net/blog/badusers/3228299-akt-zluky-unr-ta-zunr-velyki-nadii-ta-sumna-realnist>.

2. УНР і ЗУНР: проблема взаємин на тлі соборності України / І. Гаврилів // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: 36. наук. пр. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. – Вип. 18. – С. 275–283.

3. Цит. за: Кость С. Західноукраїнська преса першої половини ХХ ст. у всеукраїнському контексті (засади діяльності, періодизація, структура, особливості функціонування). – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – С. 121–122.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Сухушина О. В.

В.А. Якименко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

УКРАЇНСЬКЕ СЕЛЯНСТВО У 1920-1930-х рр.: КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЄ ЖИТТЯ

Культурно-освітній процес в 1920-1930-х рр. дає можливість стверджувати, що культура і освіта стали невід'ємною ознакою розвитку духовного світогляду українського селянства.

Запровадження політики українізації в різноманітних сферах життя, в тому числі і в культурно-освітньому будівництві в 20-30-ті роки ХХ століття значною мірою прискорило це будівництво на селі. Найбільше ця політика вплинула на розвиток культосвітніх закладів та масову роботу, яка проводилась в них, а також на ліквідацію неписьменності та розвиток народної освіти.

Реальними практичними кроками здійснення політики українізації стали декрети ВЦУВК УРСР від 27 липня 1923 року „Про заходи в справі українізації шкіл виховання і культурно-освітніх установ” та від 1 серпня 1926 року „Про заходи забезпечення рівноправності мов і сприяння розвитку української мови”, які насамперед проголошували рівноправність мов.

З середини 20-х років ХХ століття відбувається піднесення української культури, чому посприяли ряд постанов, виданих урядом, які стосувались рівноправності мов та розвитку української культури. Це призвело до того, що всі декрети, постанови, розпорядження уряду, різноманітні оголошення почали публікувати як українською так і російською мовою, а от акти публіцистично-правового характеру, особливо посвідки, свідоцтва про освіту вже належало укладати виключно українською мовою. Отже одним із головних питань, як національній політиці, так і в культурному будівництві 20-30-х років була українізація не лише партійного і державного апарату, а різних сфер життя. Вище вже згадувалось, що в досліджуваний період, значних успіхів вдалося добитися в галузі народної освіти. Першим кроком в цій галузі стала українізація лікнепів. З впевненістю можна зробити висновок, що з початком запровадження українізації все більше і більше лікнепів починають вести навчання українською мовою і всі вони, переважно, були забезпечені українськими підручниками.

В період українізації своє відродження переживає і українська преса, зокрема кількість українських газет поступово зрівнюється з кількістю російських, а подекуди перевищує останні.

Значних успіхів, пов'язаних з політикою українізації вдалося досягти і в культурному житті. Зокрема досить широко запроваджувалась українізація бібліотек, кіно на селі.

Величезний вклад в загальнодержавний процес українізації і взагалі в культурно-освітній розвиток українських селян внесли культосвітні заклади, насамперед сельбуду та хати-читальні. На початку 20-х років ХХ століття сельбуд стає єдиним центром культурно-освітньої роботи на селі і набуває широкої популярності. Крім сельбудів селяни відвідували також і хати-читальні, які відкривались насамперед в тих місцях, де не було партійних та комсомольських організацій та міцних комітетів незаможних селян.

Слід відмітити, що хати-читальні і сельбуду відрізнялися своїм значенням. Можемо зробити висновок, що сельбуд являв собою громадську організацію, яка проводила політосвітню роботу і мав членство, тоді як хата-читальня становила лише найпростіший політосвітній осередок сельбуду без членства.

Однією з найбільш поширеною та найбільш цікавою роботою тогочасних культурно-освітніх закладів була гурткова робота. Гуртки, переважно, утворювались тоді, коли виникала зацікавленість якоюсь спільною справою і навколо неї згуртувалось декілька осіб. В системі гуртків спочатку, як правило, переважали драмгуртки, політичні, хорові музичні, сільськогосподарські, природничо-наукові, однак пізніше, особливо із запровадженням колективізації починає збільшуватись відсоток сільськогосподарських гуртків, натомість зменшуються політгуртки та драмгуртки.

В зазначений період, по селах України почали запроваджуватись і нові форми культурно-освітньої роботи, як-то стінні живі світлові газети, а також фотогазети. Значний вплив на культурно-освітній розвиток українського селянства справили ляльковий театр, який мав свої форми, політлотереї та політбазари, екскурсії, масовий спів.

Отже, культурно-освітні заклади, та масова робота проведена в них відіграли значну роль для покращення культурно-освітнього розвитку українського селянства в досліджуваний період.

Однією з найгостріших проблем, яка стояла перш за все на селі після жовтневих подій 1917 року, була проблема ліквідації неписьменності. Щоб якось розв'язати ці проблеми радянське керівництво починає видавати ряд важливих директив для покращення цієї ситуації.

На початку 30-х років ХХ століття в селах спостерігається певне вдосконалення системи лікнепів. Зокрема, збільшується кількість недільних шкіл, було покладено початок і

новим навчальним планам, розрахованих на 330 годин, проводились місячники лікнепу. І ці, і вжиті раніше заходи призводять нас до висновку, що їм вдалося певною мірою прискорити ліквідацію неписьменності, яку до 1933 року було майже завершено, а в наступні роки їй почали приділяти більше уваги.

В здобутті селянством важливих знань велика роль належала перш за все народній освіті, якій довелось пройти великий шлях свого становлення. На зміну церковно-парафіяльним, земським, приватним школам, які існували до революції прийшла загальноосвітня семирічна школа з двома концентратами (I – 1-4 класи; II – 5-7 класи), що охоплювала дітей віком від 8 до 15 років. Для юнацтва, віком від 15 до 19 років, спеціальними школами освіти було визнано інститут або технікум. Слід зазначити і той факт, що для забезпечення шкіл і навчання дітей, школи були зняті з державного бюджету і переведені на місцевий, що погіршило їх роботу. Однак, з середини 20-х років ХХ століття на народну освіту, особливо на її розвиток на селі, асигнування починають збільшуватись. В цей час навчання характеризується стабільністю мережі установ, збільшенням дітей у школі, переходом до плану українізації освіти. Проте, незважаючи на це багато шкіл ще перебували в досить складному матеріальному становищі, багато з них працювали в найманих приміщеннях в дві зміни, шкільне майно було зазвичай зруйнованим, значні проблеми виникали в забезпеченні шкіл паливом та освітленням, не вистачало книг.

Отже, політика українізації охопила не лише державний і партійний апарат, а перш за все вона прижилася в різних сферах життя, особливо на селі, сприяючи культурно-освітньому розвитку багатьох селянських мас. І хоч на початку 30-х років ХХ століття політика українізації почала загальмовуватись, а пізніше взагалі була зведена нанівець, її роль в піднесенні духовного світогляду українського селянина залишається неоціненною.

Список використаної літератури:

1. Бондарчук П. М. Національно-культурна політика більшовиків на Україні на початку 20-х років. – К., 1998. – 45 с.
2. Історія селянства Української РСР. У двох томах. – Т. 1. – К. : - Наукова думка, 1967. – 534 с.
3. Коцур В., Коцур Н. Українізація і освіта в 20-і на початку 30-х років 20 століття. Деякі методологічні та історіографічні аспекти // Рідна школа. – 1997. - № 11. – с. 77 – 80.
4. Шевчук Г. М. Культурне будівництво в Україні в 1921 – 1925 роках. – К.: ВУАН, 1963. – 435 с.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Захарченко М. В.